

ԳԼ
ԲՃ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ՍՈՒՍՅԱՆ

(Յեռեվանի ակնաբուժական կլինիկայի վարիչ)

ՓՈՔՐԻԿ ԱԿՆԱՐԿ
ԿՈՒՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՊԵՏԶՐԱՑ. ՅԵՐԵՎԱՆ 1937

5177
5-48.

ԲՃ. Բ. ՄԵԼԻՔ ՄՈՒՍՅԱՆ

(Յերեւանի ակնաբուժական կլինիկայի վարիչ)

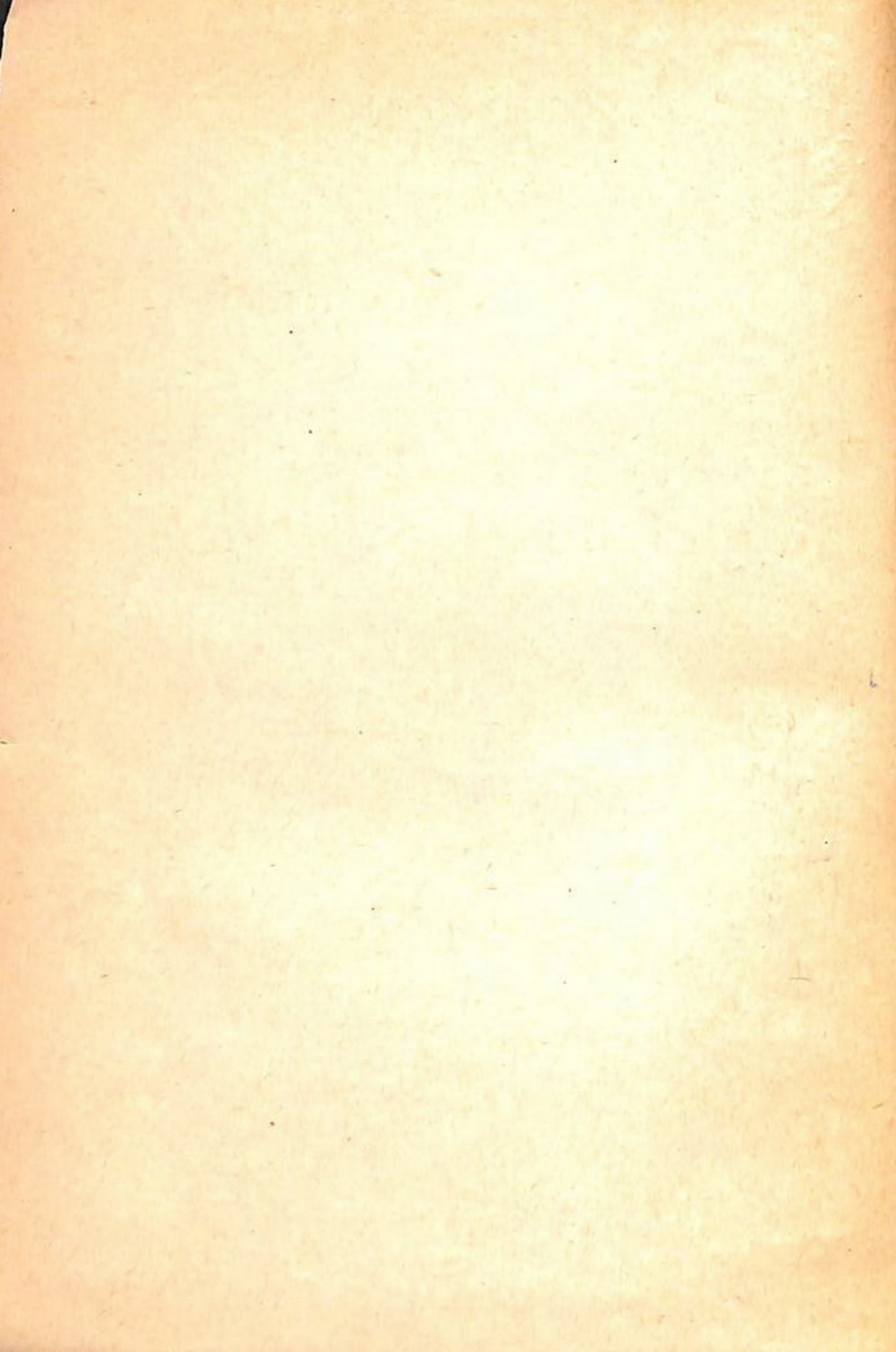
ՍՅՈՒԿԸՆՑ Է 1981 Ք.

ՓՈՔՐԻԿ ԱԿՆԱՐԿ
ԿՈՒՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

639
A $\frac{1}{2515}$

ՊԵՏԱՐԱՏ ՅԵՐԵՎԱՆ 1937

ՓՈՔՐԻԿ ԱԿՆԱՐԿ ԿՈՒՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ուղղեցե՛ք լուսանկարչական ապարատը դեպի վորեւեմի առարկա և դիտեցե՛ք սև շորի տակից ապարատի հետևի մասի անվայլ ապակին: Դուք այդտեղ կտեսնեք առարկայի փոքր և հակադիր պատկերը: Ի՞նչպես ե լինում այդ, առարկայից անդրադարձող ճառագայթները, թափանցելով ապարատի առջևի մասում գտնվող որջեկտիվի յերկուռուցիկ ապակիների միջով, բեկվում են, ընդունում հակադիր ուղղութիւն և, հասնելով ապարատի անվայլ ապակուն, ընկնում են նրա վրա և կազմում առարկայի հակադիր պատկերը:

Ճիշտ նույնը կատարվում ենաև աչքի մեջ: Լույսի ճառագայթներն, անդրադառնալով աչքի առջև գտնվող առարկայից, ընկնում են աչքի թափանցիկ յեղջերաթաղանթի ջրային հեղուկի, վոսպնչակի և ապակենման մարմնի վրա, այդտեղ լույսի ճառագայթները բեկվում են, ընդունում հակադիր ուղղութիւն, ապա ընկնում աչքի հատակին գտնվող ցանցենու վրա, ուր և կազմում են առարկայի հակադիր փոքրիկ պատկերը:

Համոզվելու համար վերցրեք կենդանուց հեռաց-
ված մի աչք, անշատեցեք նրանից դրսի թաղանթի՝
սպիտակուցի վրա մի փոքրիկ կտոր, առանց խախտե-
լու նրա տակ գտնվող աչքի 2-րդ շերտը՝ անոթենին,
նաև աչքի հատակը կազմող նրա վերջին շերտը՝ ցան-
ցենին. յեթե բացած փոքրիկ այդ պատուհանից դուք
դիտեք, կտեսնեք ցանցենու վրա աչքի առջևը գլու-
նվող առարկայի փոքր և հակադիր պատկերը:

Աչքի և լուսանկարչական ապարատի այս նմա-
նությունը հանրահայտ է, բայց հայտնի չենաև աչքի ու
լուսանկարչական ապարատի հսկայական տարբերու-
թյունը: Աչքն ոժտված է բնախոսական կարևոր այլ
հատկություններով ևս, վորից գուրկ է թեկուզ ամե-
նակատարելագործված ուլտիկ ապարատը:

Ցանցենին ճառագայթների ընկած վայրում, լույ-
սի եներգլայի ազդեցության տակ յենթարկվում է
ֆիզիկո-քիմիական պրոցեսի. դրա շնորհիվ գրգռվում
են այդտեղ տարածված ներվային ելեմենտները. դրանց
գրգիռն անցնում է ցանցենու մեջ գտնվող ներվային
թելիկներին, վորոնք հավաքվելով աչքից դեպի ուղե-
ղը տանող անցքը՝ կազմում են տեսաներվի ամբողջա-
ցած փունջը:

Այդ ուղիով գրգիռը փոխադրվում է դանդուղիի հա-
մապատասխան կենտրոնը, ուր և տպավորվելով կազ-
մում է առարկայի մտապատկերը:

Բնությունը չուր բազմերանգությամբ ըմբռնե-
լի յե դառնում մարդուն աչքի մի այլ հատկության
միջոցով, այն է՝ գույների զգացողությամբ:

Պատահում են մարդիկ, վորոնք գուրկ են գույ-
նազգացումից. մասնավորապես տղամարդկանց մեջ

այդ արատն ավելի հաճախ և պատահում, քան կանանց մեջ. այդպիսի մարդկանց համար բոլոր առարկաները գորշ են, անգուշն, այդ մարդիկ յուրահատուկ ըմբռնումն ունեն արտաքին աշխարհի մասին:

Հայանի յե, վոր որգանիզմի և արտաքին աշխարհի փոխհարաբերությունը կատարվում և մեր հինգ զգայարանների միջոցով: Ճանաչել, ըմբռնել արտաքին աշխարհը, խորանալ նրա մեջ և այդպիսով յուրացնել արտաքին աշխարհից ամեն ինչ, որ տագործել այդ բոլորը կենցաղի բարեկաման, դիտակցության և ընդունակությունների վարկացման համար— մարդն այդ չի կարող առանց զգայարանների: Սակայն հինգ զգայարաններից աչքի աշխատանքը կազմում և բոլոր զգայարանների աշխատանքի մոտ 90⁰/₁₀-ը .ահա այս հանգամանքը գարձնում և աչքը զգայարաններից կարևորագույնը:

Դեռևս հնագուշն դարերում, կուլտուրայի ու կրթության ամենացածր աստիճանների վրա, մարդն ըմբռնել և ըստ արժանվույն գնահատել և աչքի նշանակությունը:

Հինգ հազար տարի մեզանից առաջ, ասորական սեպածև մի արձանագրության մեջ հիշատակված և, վոր յեթե բժիշկը մարդու աչքը վոչնչացնի, այսինքըն կուրացնի, պարտագիր և նրա՝ բժշկի ձեռքը կըտրել*):

Այժմ մարդկության կուլտուրայի ու կրթության առաջատար յերկրում՝ Սորհրդային Միության մեջ առողջության հրատապ ու կարևորագույն խն-

*) Ըստ Բելյարմիտովի:

դիրներից մեկն և հանդիսանում աչքի պաշտպանութ-
յունը, կուրության դեմ պայքարելու խնդիրը, վո-
րին և վերաբերում է մեր խոսքը:

Կուրությունն ունի յուր զանազան աստիճան-
ները. բացարձակ կույր ասելով՝ գիտության մեջ
ընդունված է այն դրությունը, յերբ տեսողությու-
նից զրկվածը զուրկ է նաև լույսի զգացումից, կամ,
ինչպես արտահայտվում են, յերբ տեսողությունը
հավասար է զրոյի, այդ կարգի կույրերն անկարող
են տարբերել լույսը խավարից: Կույրերի 2-րդ և չա-
փազանց զգալի քանակ են կազմում նրանք, վորոնք
թեպետ անկարող են տեսնել, բայց տարբերում են
լույսը խավարից, զգում են արևի, ճրագի, լապտերի
լույսը, ունեն, ինչպես արտահայտվում են, լուսա-
զգացում. այդպիսի կույրերի տեսությունը պայ-
մանավորված է ընդունել անսահման փոքր մեծու-
թյուն ($\frac{1}{\infty}$):

Կույրերի մի այլ խումբ են կազմում նրանք,
վորոնք զգում են միայն մատների շարժումն աչքերի
առջև. տեսողության այս աստիճանի համար վորպես
չափ պայմանավորված է ընդունել կոտորակի հազար-
երորդական մասը:

Կուրությունը կարող է լինել ի ծնե, կամ կլան-
քի ընթացքում ձեռք բերած: Պատահում են դեպքեր,
վոր մարդիկ ծնվում են առանց աչքերի. բարեբախ-
տաբար ի ծնե կուրության արատը շատ քիչ է լինում:
Բավականին զգալի քանակ է կազմում ի ծնե կույրերի
մի այլ խումբը, վորոնք ծնված են արատավոր աչքերով-
յերբեմն հնարավոր է լինում բուժման միջոցառում-

ներով այդ արատը վերացնել, այն ժամանակ վորոշ
չափով վերականգնվում ե տեսողությունը, բայց հա-
ճախ չափազանց դեֆեկտիվ աչքի տեսողությունն
անկարելի յե լինում վերականգնել. այդ տեսակի
կույրերն առաջինների նման ի ծնե բացարձակ դուրկ
են տեսողությունից:

Չափազանց մեծ ե այն կույրերի թիվը, վորոնք
ծնվել են միանգամայն առողջ ու տեսողությամբ լը-
րիվ ոժտված աչքերով, բայց կյանքի ընթացքում հի-
վանդությունների պատճառով, աշխատանքի աննոր-
մալ պայմաններում, պատերազմի դաշտում, պատահա-
կանորեն կամ իրենց անգիտակցության պատճառով
կորցնում են տեսողությունը զանազան հասակնե-
րում:

Ի ծնե բացարձակապես կույրերը, կամ նրանք,
վորոնք չափազանց փոքր հասակում են կորցրել ի-
րենց տեսողությունը, լինելով նույնիսկ զուրկ լու-
սազգացումից, գաղափար անգամ չունեն լույսի կամ
խավարի մասին, բնականաբար զուրկ են տեսնելու
տեսչանքից:

Նույնիսկ նրանք, վորոնք շատ փոքր հասա-
կում կորցրել են իրենց տեսողությունը և չերկար
տարիներ կույր մնալուց հետո միայն, ոպերացիայի
միջոցով վերականգնել են իրենց տեսողությունը,
նրանք շատ հաճախ տեսողությունը վերականգնելուց
հետո դեռևս չերկար ժամանակ անընդունակ են լի-
նում տեսած առարկայի պատկերից հա.մապատաս-
խան մտապատկեր ստանալու:

Չափազանց հետաքրքիր որինակներ ե բերում
այդ մասին պրոֆեսոր Ավիցոնիսը. նա ասում ե, վոր

այդ կարգի կույրերը հաճախ ուղերացիայից հետո առարկայի մտապատկերն աշխատում են բնորոշել միմիայն գուշնով. այսպես, որինակ, տեսած լինելով առաջին անգամ սպիտակ բամբակի մի կտոր, դրանից հետո, յերբ նույնպես առաջին անգամ ձուռն են տեսնում, այդ ևս ըամբակ են անվանում, կապելով այդ միտքն սպիտակ գուշնի հետ:

Այս ցույց ե տալիս, վոր առարկայի մտապատկերը կազմելու համար բավական չե միայն ունենալ ցանցենու վրա ընկած առարկայի հակադիր և փոքր պատկերը, այլ անհրաժեշտ ե նաև տեսողական ներվի ու գանգուղեղի միաժամանակ համագործակցությունը. իսկ յեթե դրանք անաշխատության պատճառով անզարգացած են մնում, ընականաբար զուրկ են մնում նաև տեսնելու ընդունակությունից և միայն տարիների ընթացքում վարժության միջոցով վերականգնում են տեսողությունը:

Այս մի ավելորդ անգամ ևս հաստատում ե այն, վոր ի ծնե կույրը տեսողության մասին գաղափար անգամ չունի և հոգեպես տանջվել ու տեսնելը չըտեսնելուն հակադրել չի կարող:

Ո՞ւմ համար ուրեմն կարող ե ամենից ավելի զգալի լինել տեսողության բացակայությունը, ո՞վ կարող ե ավելի ուժեղ ու տանջալից կերպով զգալ և ապրել կուրությունը. անկասկած նա, ով ծնվել ե և ապրել տեսողությամբ ոժտված, ով տարիների ընթացքում ոգտագործել ե աչքն իր բոլոր ընդունակությունների զարգացման համար և հանկարծ մի դժբախտ որ զրկվել ե տեսողությունից:

Իժբախտաբար հենց այս կարգի կույրերն են,

վոր բոլոր կույրերի շարքում կազմում են ամենամեծ տոկոսը:

Ազգերի Լիգայի տվյալների համաձայն կույրերի թիվը յերկրագնդի վրա 6 միլիոն է: Կույրերի թիվն այժմ ամենից շատ է Չինաստանում. այդտեղ, 6 միլիոն մեկ աչքով կույրերից, կան նաև յերեք միլիոն յերկու աչքով կույրեր, իսկ այդ թիվը կազմում է յերկրագնդի բոլոր կույրերի թվի կեսը:

Կուրության տեսակետից 2-րդ տեղը բռնում է Հնդկաստանը, վորտեղ կա 479637 կույր. ապա Յեզիստոսը՝ 155511 կույր, և այլն (ըստ Սամոյլով-Ֆրանչուզոնի):

1926 թ. Համամիութենական ակնարութական համագումարում ասած իր խոսքում այն ժամանակվա առժողկոմ պրոֆեսոր Սեմաշկոն ընդգծել է, վոր Միության մեջ կա 500, 000 կույր (ըստ Բելյարմինովի-Մերցի): Այդ կես միլիոն կույրերի 90 տոկոսից ավելին մենք ժառանգել ենք ցարական կառավարությունից: Մինչև 1910 թ. Ռուսաստանում յեղել է, համաձայն այն ժամանակվա վիճակագրական թերի տվյալների, 300,000 կույր (ըստ Գոլովինի): Անկասկած դրանից հետո, մինչև Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը, կուրություն առաջացնող պաշմաններն անարգել աճել, դարգացել են, և որորի վրա ավելացել է կույրերի թիվը, այդ պատճառներից առաջնակարգ նշանակություն ունի իմպերիալիստական պատերազմը, վորից ժառանգած կույրերի թիվը չափազանց մեծ է:

Չափազանց հետաքրքրական է կուրության կոնֆիցիենտը (այսինքն կույրերի քանակը յուրաքան-

չյուր 10000 բնակչի մեջ) զանազան յերկրներում: Նույն տվյալների համաձայն, բացի Չինաստանից, վորտեղ յեղած կուլրերի կոեֆիցիենտի մասին վոչինչ չի ասված, Յեգիպոսում հավասար է 121-ի, Լատվիայում՝ 22-ի, իսկ մնացած բոլոր յերկրներում՝ 4-15-ի:

Յարական Ռուսաստանում ըստ պրոֆ. Գոլովի-նի տվյալների դեռևս 1910 թ. կուրության կոեֆիցիենտը հավասար էր 20-ի:

Կուրության կոեֆիցիենտը չափանիշն է հանդիսանում տվյալ յերկրի տնտեսական, կուլտուր-կենցաղային և առողջապահական պայմանների: Պատահական չէ, վոր այս կոեֆիցիենտը Յեգիպոսում հասնում է 121-ի. այդ յերկիրը պատմականորեն հանդիսանում է տրախոմայի որորանը, կուրություն առաջացնող այդ առաջնակարգ հիվանդության հայրենիքը. պատահական չէ նաև կոեֆիցիենտի 20 արտահայտությունը ցարական Ռուսաստանում. տնտեսական ծանր պայմանները, հակասանիտարական կյանքը, բացսրձակ հակաառողջապահական պայմանները ցարական ռեժիմի որով ուժեղ կերպով անդրադարձե են կուլրերի քանակական աճի վրա:

Կյանքի ընթացքում առաջացած կուրության հիմնական պատճառներ են հանդիսանում (⁰/₀-ային հարաբերությամբ) հետևյալ հիվանդությունները.

- 1| Տրախոմա 21,4 ⁰/₀:
- 2| Գլավկոմա 12,2 ⁰/₀:
- 3| Ծաղիկ 12,0 ⁰/₀:
- 4| Յեղջերաթաղանթի հիվանդություններ՝ 4,9 ⁰/₀:
- 5| Զարգավածքներ (տրավմա) 3,7 ⁰/₀:
- 6| Սիֆիլիս 1,9 ⁰/₀ և այլն (ըստ Գոլովի-նի):

Մշտնջենական չեն այս արտահայտությունները զանազան չերկրներում: Ռուսաստանում յեղել են նահանգներ, վորտեղից ծաղիկ հիվանդությունը պարբերաբար կլանել և տասնյակ հազարավոր զոհեր և դրա հետ միասին տվել և հազարավոր կույրեր, իսկ այն նահանգներում, վորտեղ ծաղիկը քիչ և արտահայտվել, բնականաբար կույրեր քիչ են յեղել: Մի այլ որինակ. Հայաստանում կամ Չուվաշիայում մինչև որս ել տրախոման տարածված հիվանդությունն է, իսկ մեր հարևան Խորհրդային Վրաստանում նա չափազանց քիչ և տարածված. հասկանալի յե, վոր թե տրախոմայից առաջացած և թե ընդհանրապես կույրերի թիվը, այս իսկ պատճառով, մեզ մոտ կամ Չուվաշիայում ավելի մեծ է, իսկ Վրաստանում՝ փոքր: Կուրությունն ամենից շատ տեղի յե ունենում մինչև 10 տարեկան հասակը. այդ հասակից հետո կուրության աճման կորագիծն աստիճանաբար ընկնում է և կրկին բարձրանում է միայն 40-50 տարեկան հասակում. պատահական չե այս յերևույթը. մինչև 1) տարեկանը դեռևս անդիտակից հասակ և՛ պատահարների յենթակա, հաճախ յենթակա բազմաթիվ այնպիսի հիվանդությունների, վորոնք առաջ են բերում կուրություն: 40-50 տարեկան հասակում հիվանդություններից դիտարարապես տրախոման է կուրություն առաջացնում, վորովհետև այդ հասակում նա շատ հաճախ արդեն քրոնիկական բնույթ ունի և հանդես է գալիս աչքի խնձորի վրա առաջացող կուրացուցիչ բարդություններով:

Այդ հասակի համար ընտրոշ են նաև կուրությունն առաջացնող այլ հիվանդություններ, ինչպես,

որինակ, գլավկոման, կատարակտան և ուրիշները:

Հաճախակի չե նաև այս հասակում պրոֆեսիոնալ բնույթ կրող կամ պատերազմից առաջ յեկած կուրուժյունը:

Կուրուժյունն առաջացնող հիվանդությունների ուսումնասիրությունը բերում է մեզ այն յեղրակացության, վոր կուրուժյան դեմ պայքարելու գործում նախազգուշացուցիչ (պրոֆիլակտիվ) և բուժական միջոցառումներ կիրառելու հնարավորությունները չափադանց մեծ են, ի հարկե, չեթե գրանց համար կան համապատասխան նախադրյալներ: Ապացուցված է, վոր ցարական Ռուսաստանում կույրերի մոտ 60 0/0-ը միմիայն բուժման միջոցառումներով կարելի չեր ազատել կուրուժյունից, այդ նշանակում է, վոր դեռևս 1910 թ. չեղած 300,000 կույրերից մոտ 180,000 կարելի չեր միմիայն բուժելով ազատել կուրուժյունից, բայց ցարական կառավարությունը վոչ միայն այդ չի արել, այլ, ընդհակառակը, իր ամբողջ եյությամբ նույնպես է, վոր որ-որի վրա կույրերի քանակն ուժեղ թափով աճի: Վիճակագրական տվյալների համաձայն այն ժամանակվա բնակչության յուրաքանչյուր 572225 հոգուն ընկնում էր միջին թվով մեկ մասնագետ ակնաբուժ (ըստ պրոֆ. Գոլովինի). այդ հանգամանքն ակներև ցույց է տալիս ցարական կառավարության «հոգատար» վերաբերմունքը դեպի բնակչության առողջությունը:

Սրան զուգընթաց, կուլտուրապես հետամնաց մասան, զուրկ լինելով ոեալ միջոցառումներից, խարություն չի գրել միջոցների մեջ՝ իր «աչքի լույսը» պահպանելու համար: Այդ պատճառով այն ժամանակ

ամեն տեսակի մութ մարդիկ—«հեքիմները»—անպատիժ գործել են և կեղեքել ժողովրդին: Անցյալում սովորական յերևույթ ե յեղել աչքը բուժել թուքով, մեզով, կնոջ կաթով, կղկղանքով, գիր անելու, ֆարաճանալու, ուխտ գնալու, «սրբատեղերը» ծնկաչոք պտտելու, մատաղ անելու միջոցով, և դրանց նման բազմաթիվ ազեա միջոցառումներ գործադրելու համար իրենց վերջին կողմնակներն են ծախսել կույրերը պատահական մարդկանց, յիկեղեցու, յիկեղեցականների վրա. կղերն աշտեղ ևս իր առատ հունձն և ալել թշվառ կույրերի մեջ: Այն ժամանակ ժողովուրդն փայրում էր կեղտի, բացարձակ հակասանխտարական պայմաններում: Տարիներ առաջ մի կնոջ կույր աչքից յես հանել եմ 16 հատ կենդանի վորդ: Տիրոջ բացարձակ անմաքուլթյան պատճառով, ճանձերը բուն ելին դրել կուրացած աչքում ու վորդ գցել. ճիշտ այն վորդերից, վորոնք լինում են նեխած մսի վրա, կամ ամառվա շողերին՝ բաց արտաքնոցներում:

Լավ սնունդ գանելով փակ կույրերի տակ յեղած առատ լորձուկներում՝ նրանք փարթամ աճել եյին ու վինտի նման խրվել մսի մեջ. յերբ յես իմ կանգնած դիրքից նրանց դցում եյի հատակին դրած թասի մեջ, նրանք արագորեն շարժվում եյին: Այս մի աչքով կույր կինը գաղափար անգամ չուներ տարրական մաքրության մասին. նա գուցե և չգար ինձ մտ, յեթե չզգար իր աչքում շարժվող վորդերի ներկայութունը, վորոնք մի կողմից բորբոքել ուռցրել եյին նրա կույրը ու ցավ առաջացրել, իսկ մյուս կողմից, արագ շարժումներով ճեղքում եյին մարմինը՝ ներս խրվելու համար:

Անձնական անմաքրության այդ տիպիկ որինակն այսօր գուցե առասպելական մի պատմվածքի յե նման՝ մեր յերեխաների համար, բայց անցյալում այդ սովորական յերևույթ եր. իսկ այնտեղ, ուր անմաքրությունը, հակասանխտարական պայմաններն են իշխում, այնտեղ և անպատիժ հիվանդություններն են ընդհանրապես բուն դնում և մասնավորապես՝ աչքի հիվանդությունները, վորոնք մեծ մասամբ տանում են մարդուն դեպի կուրություն:

Կուրությունը հիմնականում իր հոգեկի չափերով ցարական դաժան ռեժիմի ծնած ու սնած մեծ դժբախտություններից մեկն է. ահա թե վճրտեղից, յե՛քք և ի՛նչ պատճառներով ենք մենք ժառանգել կուրյերի այդ հսկայական թիվը, կուրություն առաջացնող ուժեղ նախադրյալները, վորոնց արմատախիլ անելը մեկ որվա գործ է:

Խորհրդային կառավարությունը ժողովուրդների ազատագրման՝ Հոկտեմբերյան հեղափոխության հենց առաջին որվանից հատկապես շեշտ դրեց մասսաների առողջապահական խնդիրների վրա. արմատապես փոխվեցին ժողովրդի սոցիալական ու տնտեսական պայմանները: Տնտեսականի բարելավման զուգընթաց ուժեղ կերպով բարձրացավ նաև մասսաների կուլտուրկրթական մակարդակը և աչքպիսով հնարավորություն ստեղծվեց սան. լուս. զարգացման, պրոֆիլակտիվ միջոցառումների, բուժական գործի համար:

Վերջերս մեզ մոտ շրջաններում տրախոմայի դեմ կազմակերպված բժշկական բրիգադները աշխատանքը ցույց է տալիս, թե ինչպիսի առատ հող է ստեղծված, բացի բուժման միջոցառումներից, հիվանդու-

թյունների դեմ նախազգուշացման աշխատանքներ տանելու ասպարիզում: Զրույցների ժամանակ բժշկի յուրաքանչյուր խոսքն այսոր չափազանց մեծ հետաքրքրությամբ կլանվում ե ուկնդիրների կողմից, հազարավոր հարցերի տարափ ե առաջ դալիս անձնական ու մասսայական նախազգուշացման միջոցառումների շուրջը:

Այսոր «հեքիմները» հեշտությամբ չեն կարող այլևս ժողովրդին խաբուսիկ հույսերով գրավել ու կեղեքել:

Այժմ մի քանի տեղեկություններ տանք կուրություններն սուղացնող հիվանդությունների մասին:

Այս շարքում առաջին տեղն ե բռնում տրախոման: Չափազանց մեծ ե տրախոմայով հիվանդների քանակը. մեզնում՝ Հայաստանում նա տասնյակ հազարից ավելի յե:

Գիտական տվյալների համաձայն չբուժվող, կամ անկանոն բուժվող տրախոմաչի ժամանակ յուրաքանչյուր 100 հիվանդից մեկը կուրանում ե. այդ հաշվով մեզ մոտ միայն տրախոմայից առաջացած կույրերի թիվը չափազանց մեծ ե:

Ահա պատճառը, թե ինչո՛ւ վերջերս Առժողկոմատը հատուկ ուշադրություն ե դարձրել շրջաններում տրախոմաչի դեմ մղվող պայքարի վրա: Շրջաններն են ուղարկվում մասնագետ ակնաբուժներից կազմված բրիգադներ, վորոնք կատարում են հետազոտական, բուժական ե պրոֆիլակտիկ աշխատանքներ. այդ աշխատանքը ծավալվելով՝ ընդգրկելու յե Հայաստանի բոլոր շրջանները: Մեր ուսումնասիրու-

Թյուճնների համաձայն Հայաստանի տարրեր շրջաններում արախոման տարրեր կոնֆիցիենտով և արտահայտված, նա տատանվում է 50-ի և 100-ի մեջ: Անկասկած, ակնարուժ մասնազետները քիչ լինելը հնարավորությունն էի տալիս արախոմայի դեմ ել ավելի ուժեղ պայքարելու. այդ խնդիրը հրամայողական պահանջ է դնում կազմեր պատրաստելու, մի դորձ, վորի համար քիչ անելիք չունի մեր ակնարուժական կլինիկան: Այդ իսկ պատճառով այսոր յուրաքանչյուր բժիշկ, վորն աշխատում է շրջաններում, մասնավորապես արախոմայով ավելի վարակված շրջաններում, պարտավոր է, անկախ իր մասնապիտուկ թյուճից, լավ իմանալ նաև արախոման և նրա դեմ մղվելիք պայքարի միջոցառումները:

Կուրությունն առաջացնող հիվանդություններից առաջնակարգ տեղ է բռնում նաև ծաղիկը, սպաշեղջերաթաղանթի թարախոտ հիվանդությունները: Ծաղկի դեմ ամեն տարի կատարվող մասսայական պատվաստումները հանգիստանում են ծաղկի նախագուշացման ամենալավ միջոցը. այսոր շնորհիվ այդ հանգամանքի մեղ մոտ բացառիկ է ծաղկից առաջացած կուրությունը. սակայն այդ հիվանդություններից առաջացած կուրիերի քանակն անցյալում չափազանց մեծ է չեղել:

Քիչ չեն նաև այն դեպքերը, յերբ կուրությունն առաջանում է յեղջերաթաղանթի բորբոքումից, մանավանդ յերեխայի ծննդյան ժամանակ մոր սուսանակից առաջացած վարակից. այսոր հնարավորություն է ստեղծվել նախազգուշացումով կանխել այդ

հիվանդությունը, յեթե նույնիսկ մայրը վարակված
ե նրանով:

Յեղջերաթաղանթի հիվանդություններից առաջացած կուրուլթյան դեպքում այն ծածկվում է թանձր, սպիտակ սպիտվ, վորպես հետևանք այդտեղ առաջ չեկած խոցի, այդ սպին կամ, ինչպես ընդունված է ժողովրդի մեջ ասել, «հատը» անցյալում վոչընչով չի բուժվում, և կուրուլթյունը համարվում էր անվերադարձ, մինչդեռ սրանից մոտ 20-25 տարի առաջ ակնաբուժությունն առաջադրել է մի միջոց, այն է՝ ուրիշի այլ հիվանդություններից առաջացած կուլյր աչքից, կամ նոր մահացածի նույնպես առողջ յեղջերաթաղանթից մի կտոր կտրել ու պատվաստել սպիացած յեղջերաթաղանթի փոխարեն, յեթե դրա համար կան համապատասխան նախադրյալներ, դարձրնել այն թափանցիկ, և այդպիսով լույս տալ աչքին, ի հարկի, չափազանց դժվար, մանրակրկիտ և նուրբ գործ է այդ. այդ ոպերացիայի տեխնիկային ակնաբուժությունը դեռ լրիվ չի տիրապետել, այդ իսկ պատճառով այդ ոպերացիայի հաջողությունն այնքան էլ մեծ չէ. մեզնում ամենից շատ այդ ոպերացիան կատարվել է Ուեսայում՝ պրոֆ. Ֆիլատովի ձեռքով, բայց նրա կատարած 90 ոպերացիայից միայն 14-ն է լավ հետևանք ունեցել: Մարդիկ, մասնավորապես վոչ բժիշկները, յենթադրում են, վոր կարիլի չե կուլյր աչքն հանել և փոխարենը պատվաստել վորևե կենդանու աչք, և իբր թե մարդը դրանով կտեսնի. սակայն այդ առասպել է. ճիշտ է՝ նման փորձեր արել են մասնագետները, նույնիսկ բացառիկ դեպք է յեղել, յերբ պատվաստած աչքը կենդա-

Նի չե մնացիլ, բայց այդ աչքը լույս չի տվել և չի կարող տալ՝ տեսաներվի վրա գոյացած սպիացման պատճառով: Թե այս և թե նախորդ ոպերացիայի մասին չափազանց թյուր կարծիք և տարածված մարդկանց մեջ, շատ հաճախ առասպելական բաներ են պատմում պատվաստման, կամ աչքը փոխելու մասին, բայց առաջին միջոցը դեռևս ապրում և կատարելագործման դարաշրջանը. և ինչպես վերևում ասացինք, դեռևս չափազանց քիչ հաջողութուն ունի, իսկ Զորքը բնախօսորեն դեռևս հիմնավորված չէ:

Մարդկանց մի այլ ստվար մասը կուրանում և վոսպնյակի պղտորումից. այդ հիվանդութունը, վորը կոչվում և կատարակտա, չափազանց տարածված և ծերունի հասակում, առաջանում և նաև ջարդվածքներից և լինում են նաև ի ծնե. բայց դեռևս 19-րդ դարում, առաջադրված ոպերացիայի միջոցով, այսոր հնարավոր և լինում կատարակտայով տառապողների 35 0⁰-ից ավելին ազատել կուրութունից: Անբուժելի և նաև այն կուրութունը, վորն առաջանում և գլավկոմայից կամ, ինչպես արտահայտվում են ժողովրդի մեջ, սև ջուր հիվանդութունից: Միֆիլիսը, սուբերկուլյոզը, մենինգիտը, յերեմն մալերիան, զրիպը և այլ բազմաթիվ ընդհանուր հիվանդութուններ առաջ են բերում տեսաներվի հետաճեցում, և առերես առողջ աչքը, ինչպես և սև ջուր հիվանդության ժամանակ, բացարձակ զրկվում և տեսողութունից: Բազմաթիվ են կուրութուն առաջացնող այլ հիվանդութուններ ևս, վորոնք հաճախ քերտ կապված են ընդհանուր որգանիզմի հիվանդութունների հետ, կամ նրանցից են առաջացած, նրանց ըմբռնելու համար հարկավոր և

մասնագիտական կրթութիւնն ունենալ, ուստի և առաջժամ բավականանալ այսքանով:

Բուժական և նախադպրոցացիչ (պրոֆիլակտիկ) միջոցառումն ըի մանրամասն ուսումնասիրութիւնները բերում են մեզ այն համոզման, վոր շափազանց շատ են նաև այնպիսի դեպքեր, յերբ և վոչ մի միջոց չի կարող վերացնել կուրութիւնը. ահա և պատճառը, թե ինչո՞ւ 1 ուրութիւն դեմ պայքարելու գործում կույրերի կրթութիւն և դաստիարակութիւն խնդիրը նույնպէս պայքարի նսկայական միջոցառումներից մեկն է:

Իեռևս 19-րդ դարում գերմանական ակնավոր ակնաբուժ պրոֆ. Իերն ասել է՝ «կույրը, վորպէս քաղաքացի, մահացած է»: Կույրի հասարակական արժեքի այս գնահատականը բացարձակորեն հատուկ է կապիտալիստական իրավակարգին: Յեթե մի հետադարձ ակնարկ ձգենք կույրերի դրութիւն վրա ցարական Ռուսաստանում, մենք կտեսնենք, թե այն ժամանակ ինչպիսի դժբախտ կյանք ունեյին կույրերը:

Մուրացիկ կույրերի շարանները սովորական չեքեվուլթ եյին շուկաներում, չեկեղեցիների ու մզկիթների դռների մոտ, ուխտատեղերում և այ. ուր, վորտեղ մարդկանց բազմութիւնը համեմատաբար շատ եր լինում. ցնցոտիներով պատած, զոնդուռ ընկած, աղքատի տոպրակն ուսին, վողորմութիւնն եյին մուրու: Ինքանք ամենուրեք՝ իրենց դժբախտ կյանքը մի կերպ քաշչ տալու համար:

Կույրն արհամարհված եր հասարակութիւն մեջ. նա գիտեր այդ և վիրավորված ինքնաւորութիւնը ինքն եր խուսափում հավաքույթներից, մարդկանց հետ շը-

փում ունենալուց, նա գերադասում եր մենակյաց կյանք, վորովհետև նրան մարդու տեղ չի յին դնում: Նա ավելորդ բեռ եր հասարակության համար, իսկ ընտանիքում — հարազատների համար դժբախտություն Եր:

Անկասկած զգայարաններից կարևորագույնի՝ աչքի կորուստը սահմանափակում ե մարդու ընդհանուր զարգացման հնարավորությունները, սակայն զգայարաններից մեկի բացակայությունը չի պայմանավորում մնացած բոլոր զգայարանների անգործությունը, ընդհակառակը, մեկի բացակայությունը նպաստում ե մնացած բոլորի գերազանց ոգտագործմանը ու զրանով իսկ փոխ հատուցվում ե բացակայող զգայարանը:

Պատահական չե այս տեսակետից այն, վոր կուլյուրների շոշափելիքը կամ լսողությունը լավ զարգացած են լինում: Այ, հանդամանքը նույնպես հիմք ե տվել վոմանց յենթագրելու, վոր կուլյուրն անպայման ոժտված են հանճարեղ լսողությամբ, կամ շոշափելիքով: Բայց այդ սխալ ե, կուլյուրն ոժտված են մնացած զգայարանների նույն ընդունակությամբ, ինչ չափով ոժտված ե յուրաքանչյուր մարդ, անկախ կուլտությունից: Բայց նրանց զգայարաններից մեկի՝ աչքի բացակայությունը նպաստել ե մնացածների, մասնավորապես լսողության և շոշափելիքի ավելի զարգանալուն, և այդ ե պատճառը, վոր անցյալում կուլյուրների մեջ չափազանց հաճախ ելին պատահում յերգով ու սազով աշուղներ:

Աշուղը կարծես սինոնիմ եր հանդիսանում կուլտության, վորովհետև կուլյուրին հնարավորություն

չիւր տրված իրենց ընդունակություններն ոգտագործելու հասարակական աչլ ասպարիզում, բացի աշուղական միջավայրից:

Կույրերն ընդհանրապես ավելի յեն կարողանում լարել իրենց ուշադրությունը. այդ բացատրվում է նրանով, վոր կույրը դուրկ լինելով տեսողության ակտի ավելորդ գրգիռից, կլանված ուշադրությամբ լարում է լսողությունը, մարմնանում նրա մեջ:

Ավանդությունն ասում է, վոր հունական փիլիսոփա Դիմոկրիտը ղիտավորյալ կերպով հանել է յո՛ւր աչքերը, վորպեսզի ել ավելի կարողանա խորանալ փիլիսոփայական հարցերում, վորոնցով նա ըզբաղվում էր. կուրությունն իբր թե նպաստում էր նրա խորիմաստ դատողությանը *): Սակայն չեթե իսկապես կուրությունն այդ աստ՝ ճան բարենպաստ հանգամանք լիներ և զբական մի միջոց, ապա անցյալ դարերի բարբարոս աշխարհակալները, վորպես գերագուն պատիժ. չեյին հանի գերի ընկած թշնամի արքաների դույգ աչքերը, վերջիններին հավիտյան դժբախտ գործնելու դաժան տենչանքով: Կույրերի մանկավարժությունը, կամ գիտական լեզվով՝ տիֆլոպեդագոգիկան հանգում է այն չեզրակացության, վոր ոգտագործելով կույրերի նորմալ աճած մյուս զգայարանները՝ կույրերին ել հնարավոր է զարգացնել ու դարձնել հասարակության համար պիտանի անդամներ:

Կուրությունը կաշկանդում է մարդուն. կույրն իր շարժումներով դառնում է անհամարձակ. դրան

*) Ըստ Սամոյլովի:

նպաստում է նաև այն, վոր շրջապատողներն ահով
բռնված՝ արգելում են կույրերին ազատ շարժումներ
կատարել, նրան փորձանքից ազատ պահելու նպաս-
տակով. այս հանգամանքն ավելի չե արտահայտված
մասնավորապես այն կույրերի մեջ. վորոնք ծնվել
են և ապրել առողջ ափսոսով և կորցրել են տեսող-
ությունը կյանքի ընթացքում:

Կուրությունը հակադրելով անցյալ տեսողու-
թյան, այդ կարգի կույրերը բնագրամամբ չերկչոտ են
լինում, խուսափում են շարժումներից: Ավելի նպաստ-
ավոր դրության մեջ են ի ծնե կույրերը, նրանք
համարձակ շարժումներ են անում, ապա ընդունակ են
շրջապատն ավելի ոգտագործել իրենց կարիքների հա-
մար: Յես հիշում եմ մի փաստ. սրանից 14 տարի ա-
ռաջ՝ Իլիլջանում, գյուղից ցած, մի այգու մեջ ման-
կատուն կար (յեթե չեմ սխալվում, այժմ այգտեղ
կաթնատնտեսական ֆերմա յե): Այստեղ մոտ 300 մա-
նուկներ եյին ապրում. վորպես բուժող բժիշկ յեա
հաճախ եյի լինում նրանց մոտ. չերեխաներից մեկը,
մոտ 8-9 տարեկան մի տղա, բացարձակ կույր եր,
սակայն առաջին հայացքից, արտաքին տեսքով նա
վոչնչով չեր տարբերվում առողջ աչքեր ունեցողնե-
րից. նա առույգ եր և աշխուժ. միայն ուշադիր դի-
տողը կարող եր նկատել, վոր նրա բաց հայացքը սա-
ռած եր, անկենդան, զուրկ տեսնող աչքերի կենդա-
նի փայլից: Բայց իր շարժումներով բոլորովին չեր
տարբերվում մնացածներից. նա համարձակորեն մա-
զբլցում եր պատերի վրա, վազվզում եր նեղ շավիղ-
ներիով, բարձրանում եր հսկա ընկուզենին ու մեծ
ճարպկությամբ, շոշափելով՝ չափազանց արագ պո-

կում եր ընկուլդները ճշուդերից և ծոցը լցնելով ցած
իջնում: Այդ արագավազ, ճարպիկ, ճկուն և մազլցող
յերեխան բոլորի հետ միասին, զանգի ձայնը լսելով՝
վազում եր ճաշարան, գտնում եր իր տեղը սեղանի
առջև, ննջարանում՝ անկողինը, և այլն: Ինքնուրույն
զարգացած այդ յերեխայի բոլոր վարժությունները
մի ավելորդ անգամ գալիս են ապացուցելու, թե
վճռչափ մեծ նշանակութուն ունի շարժումների զար-
գացած լինելը, նրանց ֆիզիկական զարգացման հա-
մար, շրջապատին ծանոթանալու և այդ իրենց կա-
րիքների համար ոգտագործելու: Ապացուցված է, վոր
յեթե զարգանում են կուլյրերի շարժումները և լսո-
ղությունը, ապա կարելի չե նրանց միանգամայն ըն-
տելացնել տվյալ քաղաքի բազմամարդ փողոցների
յերթևեկությանը, ելեքտրաքարշին, բազմատեսակ
բազմաձև մայթերին, շենքերին և այլն. կուլյրն այդ-
պիսով տիրապետում է շրջապատող միջավայրին ու
շարժվում է առանց չերկշտության:

Ուսումն ու դաստիարակութունը պայմանավոր-
ված են գրել-կարդալով: Կուլյրերի գիրը հարմարեց-
ված է նրանց շոշափելիքին և գոյություն ունի 19-րդ
դարից: Փաբիզում կուլյրերի ազգային ինստիտուտի
գասատու Բրեյլի (1809-1852) այբուբենը հանրահայտ
է, նա այժմ գործադրվում է ամենուրեք՝ կուլյրերի
դպրոցներում: Այդ այբուբենի ելությունն այն է, վոր
ստվարաթղթի վրա փոքրիկ ցցվածքներ են նշվում,
վորոնք, թվով 6 հատ. իրարից 2,5 միլիմետր հեռա-
վորության վրա զանազան ձևերով դասավորելով,
կազմում են տառեր: Հմուտ և վարժված կուլյր ըն-
թերցողները շոշափելով՝ կարողանում են մեկ բոպն-

ցում մինչև 200 տառ կարգալ, այդ տառերով լրիվ ապահովվում են թե ձայնագրության և թե մաթեմատիկական ամենաբարդ Փորձուհների ուսումնասիրությունները: Այդ տառերով այժմ լույս են տեսնում 65 ամսաթերթ և որաթերթ, վորոնցից 3-ը ուսսերեն լեզվով:

Կույրերի համար կատարելագործված այբուբեն ստեղծելու, այն ե՛ սովորական այբուբենը նրանց համար ընթեռնելի դարձնելու նպատակով՝ վերջերս կատարվում են շափազանց հետաքրքիր ուսումնասիրություններ. մասնավորապես մեզ մոտ, Լենինգրադում նշանակալից փորձեր և կատարել պրոֆեսոր Ռոզիւզը. նրան հաջողվել և լուծել մի կարևոր խնդիր. — և քերական լույսի ոժանդակությամբ, հատուկ դործիքի միջոցով ընթեռնելի դարձնել տպած այբուբենը նաև կույրերին:

Նման աշխատանք և կատարվում նաև Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում: Հեռու չե այն որը, չերբ կույրն ել հնարավորություն կունենա տեսողությամբ ոժտվածներին համահավասար ոգտագործելու մեր զրադարանների բազմահատոր գրքերը:

Կույրերի ուսումն ու դաստիարակությունը մինչև որս կատարվում և միմիայն նրանց համար ստեղծված փակ գալրոցներում: Վերջերս զանազան յերկրներում, մասնավորապես Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում ապացուցված և, վոր հնարավոր և կույրերի ուսումն ու դաստիարակությունը համատեղել տեսող յերեխաների ուսման և դաստիարակության հետ, նորմալ գալրոցներում. այդ խնդրի լուծումը կախված և գլխավորապես դասավանդողից, վորը վորոշ մասնա-

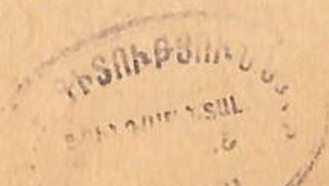
գիտական ուսումնասիրություններէց հետո ի վիճակի չե լինում դասավանդումը կատարել կույրերի և առողջների հետ միատեղ: Փորձերը ցույց են տալիս, վոր միատեղ դաստիարակությունը հնարավորություն և տալիս լայնորեն զարգացնելու կույրերի ընդունակությունները և ընդհանուր կրթության հետ միասին քաղաքականապես ևս ավելի կրթված ու պատրաստված դարձնել կույրերին:

Վերջապես համատեղ ուսումը վերացնում և կույրերի և վոչ կույրերի մեջ ստեղծված այն պատանեղը, վորը մինչև որս անընդհատ ճնշել և կույրերին, առանձնացնելով նրանց, խափանելով նրանց հասարակական ընդունակությունները, սահմանափակելով նրանց աշխարհայացքը, քաղաքականապես յետ պահելով տեսողությամբ ոժտվածներից:

Տարեց-տարի աճում և կույրերին Սորհրդային Միության բազմաթիվ գործարաններում ընդգրկելու աշխատանքը, 1933 թ. ընդգրկված էյին 24280 կույրեր:

Փորձի այս հսկայական կուտակումը մի կողմից, վոչ կույրերի հետ միատեղ ուսումը՝ մյուս կողմից, կույրերի առաջ բաց են անում մի նոր դարաշրջան:

Սորհրդային կարգերն այսօր պատմության արխիվն են նետում գերմանական պրոֆեսոր Բերի բուրժուական այն տեսակետը, թե Վիւրըր, վորպէս քաղաքացի, մահացած է»: Կույրն այսօր բռնել և մեղ մոտ սոցիալիստական չերկրի գիտակից քաղաքացու ուղին և լծվելով մեր յերկրի վիթխարի շինարարությանը, մնացած քաղաքացիների հետ ձեռք-ձեռքի տված ստեղծում և իր նոր ու յերջանիկ կյանքը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1) Профессор Л. Г. Беллярминов и прив. доц. А. И. Мерц — „Глазные болезни“ в трех частях, 1930 г., Ленинград.

2) Профессор А. Я. Самойлов и Н. Е. Браунштейн — „Введение в офтальмологию“, Биомедгиз, 1935 г.

3) Проф. С. С. Головин — „О слепоте в России“, Одесса, 1910 г.

ՎՐԻՊԱԿ

Եջ
Չ

Տող
վ 5
Վեց միևիտն սեկ աչքով
Տպված է
միևիտն սեկ աչքով
կույրերից

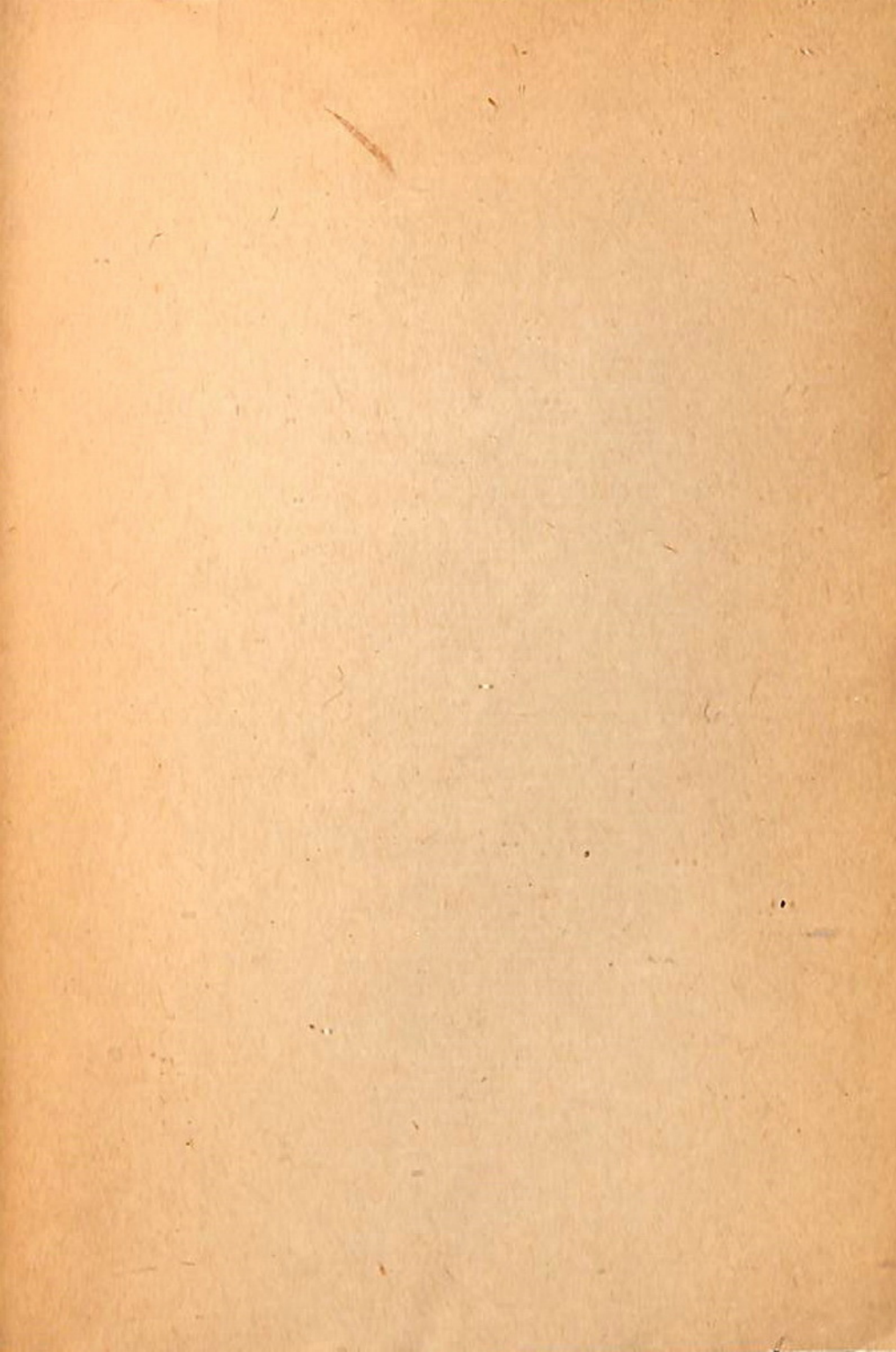
Պեսե և լինի
բացի 6 մ լին մեկ
աչքով կույրերից

Պատ. իմբ. Արմ. Մալխասյան
Տեխ. իմբ. Լ. Կարապետյան
Մրբագրիչ Մ. Սուրյան

Գլավ. լիազոր Ա. № 1194
Պատ № 1363, տիպո 2000
Հրատ. 3939

Յերեվան, Պետհրատի տպարան, II Գնունանցի, № 4.

1163

Прод. 1940г.

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0037259

ԳԻՆԸ 35 ԿՈՊ.

Ըր Բ. ՄԵԼԻԿ-ՄՍՅԱՆ
Օ սլոքոթո
Դիո ՏՏՐ Արմոնի, ԵրոՒոն, 1987